

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Cirkulärnr: 07:42
Diariernr: 07/2361
Handläggare: Håkan Torngren
Avdelning: Avdelningen för juridik
Datum: 2007-09-04
Mottagare: Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Kommunkansliet
Rubrik: Förenklad hantering av medborgarförslag
Ersätter: 2005:93 och 2002:128 (delvis)
Bilagor: SFS 2007:68

CIRKULÄR 07:42

Kommunfullmäktige
Kommunstyrelsen
Kommunkansliet

Förenklad hantering av medborgarförslag

1 Sammanfattning

Genom lagen (2007:68) om ändring i kommunallagen, som trädde i kraft den 1 juli 2007, infördes regler som ska göra det enklare att hantera vissa medborgarförslag. De före denna tidpunkt gällande reglerna innebar att fullmäktige själv måste avgöra dessa ärenden. Detta skapade problem eftersom många av de medborgarförslag som lämnas är av sådant slag att de normalt inte avgörs av fullmäktige. Därför ges nu fullmäktige en möjlighet att besluta att överlåta till styrelsen eller annan nämnd att besluta i ärenden som väckts genom medborgarförslag. Ett sådant beslut får fattas utan föregående beredning.

Dessutom innebär reformen att vissa bestämmelser ska gälla om handläggningen i nämnder av dit överlämnade medborgarförslag. Bl.a. gäller ett förbud för nämnderna att delegera beslutanderätten i ärenden om medborgarförslag.

Det bör observeras att varje kommun eller landsting fortfarande enligt 5 kap. 23 § första stycket punkt 5 kommunallagen bestämmer om man överhuvudtaget vill införa medborgarförslag.

2 Beslutanderätten får överlåtas till styrelse eller nämnd

Av 5 kap. 25 § kommunallagen i dess nya lydelse (se bilaga) framgår att fullmäktige kan överlåta till styrelsen eller annan nämnd att besluta i ärende som väckts genom medborgarförslag utom i fall som anges i 3 kap. 9 §, dvs. ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. De nya reglerna gör att fullmäktige inledningsvis måste bestämma om ett ärende som väckts genom medborgarförslag ska avgöras av fullmäktige själv, eller om fullmäktige ska överlåta till styrelsen eller en annan berörd nämnd att besluta i ärendet. Enligt förarbetena (prop. 2006/07:24 s. 10) är det inte möjligt att närmare precisera vilka ärenden som bör avgöras var i kommunen eller landstinget. Det kan finnas tillfällen då det är befovat att fullmäktige avgör ärenden som är vardagsnära. Det kan finnas frågor som inte är principiella eller av större vikt men som ändå är av stor politisk betydelse. Därför rekommenderas i propositionen att möjligheten att överlåta beslutanderätten på nämnd används med stor försiktighet. Det anförs också att det är viktigt

att kommunicera med förslagsställaren om hur förslaget kommer att beredas i organisationen.

Vi kan inte se något hinder mot att fullmäktige överlåter till en gemensam nämnd att besluta i ett ärende som väckts genom medborgarförslag. Däremot kan fullmäktige inte överlåta beslutanderätten till ett kommunalförbund.

Enligt 5 kap. 32 a § behöver fullmäktiges beslut att överlåta till en nämnd att besluta i ett ärende som väckts genom medborgarförslag inte längre beredas. Bestämmelsen utgör ett undantag från fullmäktiges skyldighet att alltid låta sina ärenden beredas av en nämnd eller fullmäktigeberedning innan de avgörs, se 5 kap. 26-28 §§. Det betyder att förslag till beslut inte måste läggas fram av styrelsen eller annan nämnd om hur ärendet ska beredas. Inget hindrar dock att fullmäktige låter styrelsen eller annan nämnd bereda ärendet om man finner det lämpligt. Hur hanteringen ska lösas lämnas till varje kommun och landsting. En hantering av fullmäktiges presidium eller en ren kanslihantering kan vara exempel på lämplig handläggning inför fullmäktiges beslut. I förarbetena anförs att det är ett ansvar för fullmäktiges ordförande att i samråd med presidiet finna lösningar på dessa procedurfrågor (prop. s. 12).

Det bör observeras att fullmäktige får överlåta till en nämnd att besluta i ett ärende som väckts genom ett medborgarförslag endast efter beslut i varje enskilt ärende. Fullmäktige kan alltså inte generellt bemyndiga kommunstyrelsen eller annan nämnd att avgöra vissa ärenden som väckts genom medborgarförslag. Vidare ska den nämnd som fått ett medborgarförslag överlämnat till sig fatta ett självständigt beslut i ärendet. Beslutet bereds på samma sätt som nämnden bereder andra nämndärenden. Fullmäktige ska informeras om beslutet, se nedan.

3 Handläggningen i styrelse och nämnder

Enligt förarbetena finns det behov av regler som säkerställer fullmäktiges insyn och som stärker den demokratiska hanteringen av medborgarförslagen så att statusen inte minskar då de avgörs i styrelsen eller i nämnderna (prop. s. 13).

3.1 Delegeringsförbud

Av den nya lydelsen av 6 kap. 34 § kommunallagen framgår att en nämnd inte får delegera beslutanderätten i ärenden som väckts genom medborgarförslag. Enligt förarbetena är det viktigt att medborgarförslagen även i fortsättningen blir föremål för ett politiskt avgörande. Dessa ärenden ska därför alltid avgöras av någon del av den kommunala förtroendemannaorganisationen, dvs. av fullmäktige, styrelsen eller nämnd (prop. s. 12).

3.2 Närvarorätt i nämnd

Enligt 6 kap. 19 a § kommunallagen i dess nya lydelse får nämnden eller styrelsen besluta att den eller de som har väckt ett medborgarförslag får närvara när nämnden behandlar ärendet och delta i överläggningarna men inte i besluten, förutsatt att fullmäktige har medgett det. Om närvarorätt medges kan förslagsställaren närmare presentera sitt förslag och lämna andra upplysningar som är av intresse för nämnden. Enligt förarbetena kan möjligheten att möta de förtroendevalda bidra till att minska avståndet mellan medborgare och förtroendevalda (prop. s. 14). Förslagsställaren ska kunna tillåtas att närvara även under beslutsfattandet men har naturligtvis inte rätt att delta i själva beslutet genom att t.ex. framställa yrkanden eller få sin mening antecknad i protokollet (prop. s. 19).

Beslutet att ge förslagsställaren närvarorätt kan utformas på olika sätt. Styrelsen eller nämnden kan antingen från fall till fall besluta om denna möjlighet eller låta den generellt stå öppen för alla som väckt medborgarförslag. Det bör dock observeras att en nämnds sammanträden måste vara slutna i ärenden som avser myndighetsutövning eller i vilka förekommer sekretessbelagda uppgifter, se 6 kap. 19 a § tredje stycket kommunallagen.

3.3 Beredningsfrister

Ett ärende som väckts genom medborgarförslag ska om möjligt handläggas så att ärendet kan avgöras inom ett år från det att ärendet väcktes i fullmäktige, 6 kap. 27 a § kommunallagen. Detta gäller enligt de nya reglerna oavsett om fullmäktige eller en nämnd handlägger ärendet.

3.4 Information från nämnd till fullmäktige

Enligt förarbetena är det angeläget att fullmäktige ges en möjlighet till insyn i hur medborgarförslag hanteras i nämnderna (prop. s. 16). I 6 kap. 27 a § har därför tagits in en bestämmelse om att fullmäktige ska informeras om vilka beslut som har fattats med anledning av förslagen. Fullmäktige ska även informeras om de ärenden som inte avgjorts inom ettårsfristen.

När det gäller ärenden som inte har avgjorts ska fullmäktige upplysas om vilka ärendena är och bör även informeras om anledningen till att ärendena inte avgjorts och när beslut kan beräknas fattas (prop. s. 20).

Närmare föreskrifter om vilken information som nämnderna ska lämna till fullmäktige kan tas in i nämndreglementena (se nedan).

4 Behövs ändringar i fullmäktiges arbetsordning eller i reglementen för nämnderna?

4.1 Fullmäktiges arbetsordning

Enligt bestämmelserna i 5 kap. 64 § andra stycket kommunallagen ska fullmäktiges arbetsordning innehålla föreskrifter om hur medborgarförslag ska hanteras, om fullmäktige har beslutat tillåta sådana.

I cirkulär 2002:128 lämnades förslag på hur medborgarförslag kan regleras i fullmäktiges arbetsordning. Med viss justering till följd av de nya bestämmelserna kan en bestämmelse om medborgarförslag i arbetsordningen numera se ut på följande sätt.

29 a §. Den som är folkbokförd i kommunen får väcka ärende i fullmäktige (medborgarförslag). Ett medborgarförslag ska vara skriftligt och undertecknat av en eller flera personer. Namnförtydligande, adress och telefonnummer ska anges.

Ämnen av olika slag får inte tas upp i samma medborgarförslag.

Ett medborgarförslag väcks genom att det lämnas in till antingen kommunens kansli eller direkt till fullmäktiges presidium på fullmäktiges sammanträde.

Ett medborgarförslag kan bara behandlas i sak i fullmäktige om det ligger inom fullmäktiges befogenhetsområde.

Fullmäktige kan i vissa fall överlåta till kommunstyrelsen eller annan nämnd att besluta i ärendet. Förslagsställaren ska i så fall underrättas om vilken nämnd som i fortsättningen kommer att handlägga ärendet. Om fullmäktige har överlåtit ärendet till en nämnd gäller inte följande bestämmelser som avser handläggningen i fullmäktige.

Medborgarförslag ska beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det förslaget väcktes.

När ett medborgarförslag beretts färdigt och beslut ska fattas, ska förslagsställaren underrättas.

Kommunstyrelsen ska två gånger per år redovisa de medborgarförslag som inte har beretts färdigt. Redovisningen ska göras på fullmäktiges ordinarie sammanträden i april och oktober.

Med stöd av 5 kap. 21 § kommunallagen kan fullmäktige ge den som har väckt ett medborgarförslag rätt att delta i överläggningarna. En sådan bestämmelse skulle kunna föras in före sista stycket ovan och lyda på följande sätt.

Den som har väckt ett ärende genom medborgarförslag har rätt att delta i överläggningarna när fullmäktige behandlar ärendet.

4.2 Reglementen för nämnder

Fullmäktige kan i särskilt beslut eller i nämndreglementen med stöd av den nya bestämmelsen i 6 kap. 19 a § andra stycket medge att den som väckt ett ärende genom medborgarförslag får närvara vid behandlingen av ärendet i nämnden och därvid delta i överläggningarna men inte i besluten. I det sammanhanget bör som nämnts observeras kravet på stängda dörrar i de situationer som framgår av 6 kap. 19 a § tredje stycket kommunallagen.

Vidare kan fullmäktige i nämndreglementena reglera hur ärendena ska hanteras i nämnden samt när, hur och vilken information som ska lämnas till fullmäktige. Som nämnts framgår redan av 6 kap. 27 a § kommunallagen att ett ärende som väckts genom medborgarförslag om möjligt ska handläggas så att ärendet kan avgöras inom ett år från det att det väcktes i fullmäktige. Denna författningsbestämmelse ska inte behöva upprepas i reglementet. En bestämmelse i ett nämndreglemente om medborgarförslag kan lyda på följande sätt.

Den som har väckt ett ärende genom medborgarförslag har rätt att delta i överläggningarna i ärendet när beslut ska fattas i anledning av förslaget utom i de fall som anges i 6 kap. 19 a § tredje stycket kommunallagen.

Fullmäktige kan införa längre gående regler i nämndernas reglementen om handläggningen av medborgarförslag än de som framgår av 6 kap. 27 a § kommunallagen. Enligt specialmotiveringen till nämnda paragraf bör fullmäktige som nämnts informeras om anledning till att ärendena ännu inte avgjorts och när beslut kan beräknas fattas (prop. s. 20). Sådana regler skulle kunna lyda.

Styrelsen/nämnden ska fortlöpande informera fullmäktige om de beslut som fattats i anledning av medborgarförslag.

Styrelsen/nämnden ska två gånger per år redovisa de medborgarförslag som inte avgjorts inom ett år från det att förslagen väcktes i fullmäktige. Fullmäktige ska informeras om anledningen till att ärendena inte avgjorts och när beslut kan beräknas fattas. Redovisningen ska göras på fullmäktiges ordinarie sammanträden i april och oktober.

Frågor besvaras av förbundsjuristerna

Håkan Torngren, hakan.torngren@skl.se, tfn. 08-452 75 48,
Leif Petersén, leif.petersen@skl.se, tfn. 08-452 75 42 och
Staffan Wikell, staffan.wikell@skl.se, tfn. 08-452 75 51.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för juridik

Hans Ekman

Håkan Torngren

Bilagor:
SFS 2007:68